

КУНАХ В. А.*Інститут молекулярної біології і генетики НАН України,**Україна, 03143, м. Київ, вул. Академіка Заболотного, 150, ORCID: 0000-0002-9418-3172,**e-mail: kunakh@imbg.org.ua***З НАГОДИ ПРОВЕДЕННЯ XX МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ «ФАКТОРИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ ЕВОЛЮЦІЇ ОРГАНІЗМІВ», АСОЦІЙОВАНОЇ ІЗ XI З'ЇЗДОМ УКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА ГЕНЕТИКІВ І СЕЛЕКЦІОНЕРІВ ІМЕНІ М.І. ВАВИЛОВА**

У статті коротко проаналізовано деякі дані про перші двадцять (I – XX) Міжнародних наукових конференцій «Фактори експериментальної еволюції організмів», започаткованих Українським товариством генетиків і селекціонерів імені М.І. Вавилова у 2003 р. Наведено дані про основні наукові напрями, місце, час проведення та кількість учасників конференції, перераховано країни, представники яких брали участь у роботі конференції, а також дати і ювілеї вчених, яким присвячено кожен конкретну конференцію. Підкреслено, що до початку кожної конференції за поданими на конференцію матеріалами виходив друком збірник наукових праць «Фактори експериментальної еволюції організмів». Розпочинаючи з 2008 року, почали виходити два томи збірника щорічно, об'єм кожного з яких складав понад 20 (до 40 і більше) умовних друкарських аркушів. Наразі опубліковано 37 томів даного збірника. Друковане періодичне видання «Фактори експериментальної еволюції організмів» включено до Переліку наукових фахових видань України у галузі біологічних наук (наказ Міністерства освіти і науки України від 06.11.2014 № 1279), реферується в Міжнародній базі даних.

Ключові слова: історія науки, генетика, селекція, біотехнологія, еволюція організмів.

Шановні колеги, дорогі друзі, любі читачі!

22– 26 вересня 2025 року в м. Києві заплановано провести ювілейну XX Міжнародну наукову конференцію «Фактори експериментальної еволюції організмів», асоційовану із XI з'їздом Українського товариства генетиків і селекціонерів імені М.І. Вавилова (УТГіС). Конференцію присвячено 125-річчю від дня народження Германа Джозефа Мюллера і 120-річчю від дня народження Ервіна Чаргаффа.

Цей захід, на мою думку, може стати непересічною подією в українській біологічній науці. Ми знайшли змогу під час визвольної війни з російським агресором, в умовах воєнного стану підготувати проведення в Україні великих наукових подій – чергового з'їзду УТГіС та наукової конференції. Це свідчення того, що біологічна, біомедична і аграрна науки в Україні продовжують розвиватися і здобувають не лише нові знання про живе, а й закладають основи сучасних біотехнологій, біомедицини, селекції. Це дійсно велика подія тому, що наші З'їзд і Конференція – це чудова нагода для науковців – біологів, аграріїв, біотехнологів, деяких медичних та науково-педагогічних працівників зустрітися разом і познайомитися з досягненнями світової та вітчизняної біологічної, біомедичної і аграрної науки, почути думку колег щодо своїх власних досліджень. Як кажуть у народі – і на людей подивитись, і себе показати.

Конференція відбудеться на базі Інституту молекулярної біології і генетики НАН України (ІМБГ), відомої провідної наукової організації у галузі сучасних напрямів генетики, молекулярної біології, біотехнологій та біомедицини. У 2023 р. ІМБГ відмічав ювілей – 50-річчя від часу свого заснування. На ювілейних заходах, асоційованих з проведенням XVIII Міжнародної наукової конференції «Фактори експериментальної еволюції організмів», було коротко підведено підсумки наукових досягнень ІМБГ з початку його існування. З цією інформацією можна ознайомитися в публікаціях [1–2].

За підтримки і безпосередньої організаційної участі ІМБГ проводяться щорічні конференції «Фактори експериментальної еволюції організмів», виходять друком фахові наукові видання – журнал «Вісник Українського товариства генетиків і селекціонерів» та збірник наукових праць «Фактори експериментальної

еволюції організмів», започатковані УТГіС у 2003 р. Представники інституту є в складі редколегій цих видань, складають вагомую частку членів Міжнародного наукового і організаційного комітетів конференції і з'їзду, братимуть участь у їх роботі, планують виступити як з пленарними, так і з секційними та стендовими доповідями. Користуюсь нагодою, щоб щиро подякувати керівництву та співробітникам ІМБГ за надану можливість провести конференцію і з'їзд та за допомогу в організації цих заходів.

Усі попередні конференції відбувалися як велике наукове свято, в якому мали за честь взяти участь провідні представники біологічної, аграрної, медичної науки, практики-селекціонери, біотехнологи, науково-педагогічні працівники, студенти та аспіранти. У роботі конференцій брали участь представники різних країн – України, Азербайджану, Бельгії, Білорусі, Великобританії, Ізраїлю, Канади, Киргизстану, Німеччини, Латвії, Литви, Польщі, США, росії, Угорщини тощо. Пленарні і секційні доповіді представляли вчені зі світовим ім'ям. Коротко наукову роботу першої - дев'ятої проведених конференцій проаналізовано у статті [3], перебіг подальших конференцій щорічно висвітлювався у журналі «Вісник Українського товариства генетиків і селекціонерів».

Нагадаю, що перша наукова конференція «Фактори експериментальної еволюції організмів» відбулася 30 вересня – 2 жовтня 2003 р. у м. Алушта, Автономна Республіка Крим, Україна. У конференції взяли участь 48 науковців – представників академічної, аграрної, медичної і університетської науки із п'яти країн, а саме України, Білорусі, Ізраїлю, Німеччини, росії. Було заслухано і обговорено 13 пленарних та 24 доповіді на засіданнях секцій.

Аналіз результатів конференції, проведений президією УТГіС у 2004 р., показав наявність великого інтересу до обговорюваних на конференції наукових проблем, і, за відгуками учасників конференції, актуальність наукового напрямку, визначеного назвою конференції. (Нагадаю, що, за визначенням М. І. Вавилова, «селекція – це еволюція, що спрямовується волею людини»). Тому було прийнято рішення такі конференції проводити регулярно. І, в результаті, конференція «Фактори експериментальної еволюції організмів» набула статусу міжнарод-

ної і почала проводитися практично щорічно. І–VIII конференції відбулися в м. Алушта, а IX–XIX конференції – у різних містах материкової України на базі відомих як наукових, так і вищих закладів освіти (табл. 1).

До початку кожної конференції виходив у світ збірник наукових праць «Фактори експериментальної еволюції організмів», у якому публікувалися роботи, подані згідно з науковими напрямами, що планувалися до розгляду на даній конференції. Уже починаючи з першого збірника, він відразу привернув до себе увагу як читачів, так і авторів. У першому випуску збірника 216 авторів із України, Білорусі, Німеччини і росії опублікували 96 статей. Тому Президія УТГіС прийняла рішення продовжити не лише проведення конференції, а й видання однойменного збірника наукових праць. Увага з боку науковців до цього збірника весь час зростала, і він став щорічним. З 2008 року почало виходити два томи щорічно, об'єм кожного з яких складав понад 20 (до 40 і більше) умовних друкарських аркушів.

Завданням і конференцій «Фактори експериментальної еволюції організмів», і однойменного збірника наукових праць за їх матеріалами є висвітлення теорії, стану і проблем, методів і результатів досліджень у галузі генетики, селекції та сучасної біотехнології, а також історії та впливу цих наук на розвиток теорії еволюції та суміжних напрямків біології, медичних і аграрних наук. Велика увага приділяється також дослідженню генетичних ресурсів і вивченню та збереженню біологічного різноманіття. Важливе місце в роботі конференцій займають питання та шляхи практичного використання досягнень генетики, селекції і біотехнології у сільському господарстві, медицині та деяких галузях промисловості, зокрема біотехнологічної. Розглядаються на засіданнях і друкуються у збірнику матеріали експериментальних досліджень, оглядові та практичні статті з теорії еволюції; про клітинні та молекулярні основи сучасної біотехнології, генетичної інженерії та генної терапії; молекулярні основи спадковості і мінливості організмів; проблеми і методи регуляції спадкової мінливості та реалізації генетичної інформації; останні досягнення в галузі як теоретичних основ селекції, так і її практичних досягнень тощо.

Таблиця 1. Місце, час проведення та кількість учасників Міжнародної наукової конференції «Фактори експериментальної еволюції організмів»

Номер конференції	Дата проведення	Місце проведення	Визначні дати і ювілеї вчених, яким присвячено дану конференцію	Країни, представники яких взяли участь у роботі конференції	К-сть учасників
1	2	3	4	5	6
б/н	30.09–2.10. 2003	Алушта, Крим, турбаза «Чайка»	120-річчю від дня народження А. О. Сапегіна і 100-річчю від дня народження Д. О. Долгушина та О.С. Мусійка	Україна, Білорусь, Ізраїль, Німеччина, росія	48
II	13.09–15.09 2004	Там само	125-річчю від дня народження В. Я. Юр'єва , 120-річчю від дня народження І. І. Шмальгаузена та 105-річчю від дня народження В.П. Зосимовича	Україна, Азербайджан, Білорусь, Вірменія, Ізраїль, Молдова, Німеччина, росія	51
III	25.09–28.09 2006	Там само	100-річчю від дня народження С. М. Гершензона та П. К. Шкварнікова	Україна, Білорусь, Великобританія, росія, Чехія, Швеція	94
IV	22.09–26.09 2008	Там само	90-річчю від часу заснування Української академії наук	Україна, Білорусь, росія, США, Угорщина, Чехія	168
V	21.09–25.09 2009	Там само	200-річчю від дня народження Чарльза Роберта Дарвіна та 125-річчю від дня народження І. І. Шмальгаузена	Україна, Азербайджан, Бельгія, Білорусь, росія, Угорщина	108
VI	20.09–24.09 2010	Там само	110-річчю від дня народження Теодосія Григоровича Добжанського	Україна, Азербайджан, Бельгія, Білорусь, росія, Угорщина,	106
VII	26.09–30.09 2011	Там само	120-річчю від дня народження Л. М. Делоне та 90-річчю від дня народження Р. Г. Бутенко	Україна, Азербайджан, Бельгія, Білорусь, Болгарія, Великобританія, Ізраїль, Латвія, Польща, росія, Таджикистан, Угорщина	168
VIII	23.09–27.09 2013	Там само	150-річчю від дня народження В. І. Вернадського та 95-річчю від часу заснування Української академії наук	Україна, Азербайджан, Білорусь, Ізраїль, Канада, Молдова, росія, США	135
IX	22.09–26.09 2014	Умань, Національний дендропарк НАН України «Софіївка»	180-річчю від часу заснування Київського національного університету імені Тараса Шевченка та 100-річчю від дня народження Нормана Ернеста Борлоуга	Україна, Азербайджан, росія,	65
X	14.09–18.09 2015	Чернівці, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича	150-річчю від часу публікації робіт Грегора Менделя «Досліди над рослинними гібридами», 110-річчю від дня народження Ервіна Чаргаффа та 75-річчю від дня народження Ю. М. Сиволапа	Україна, Азербайджан, Білорусь	85

Продовження таблиці 1

1	2	3	4	5	6
XI	12.09–16.09 2016	Одеса, Одеський національний університет імені І.І. Мечникова	115-річчю від дня народження академіка АН УРСР М.М. Гришка та 150-річчю Томаса Ханта Моргана	Україна, Азербайджан, Білорусь, Латвія, Польща,	85
XII, асоційована із X з'їздом УТГіС	2.10–6.10 2017	Умань, Національний дендропарк НАН України «Софіївка»	50-річчю від часу заснування УТГіС ім. М.І. Вавилова та 130-річчю від дня народження М.І. Вавилова	Україна, Азербайджан, Білорусь, Латвія, Литва, Польща	250, у т.ч. 96 делегатів з'їзду
XIII	17.09–21.09 2018	Яремче, база «Арніка», Івано-Франківський національний медичний університет	100-річчю від часу заснування Національної академії наук України та 135-річчю від дня народження А.О. Сапегіна	Україна, Азербайджан, Білорусь, Латвія, Литва	83
XIV	15.09–20.09 2019	М. Київ, Інститут молекулярної біології і генетики НАН України	120-річчю від дня народження В.Я. Юр'єва та 120-річчю від дня народження В.П. Зосимовича	Україна, Азербайджан, Білорусь, Польща,	157
Об'єднані XV і XVI	20.09–25.09 2021	Кам'янець-Подільський, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	120-річчю від дня народження Н.В. Тимофєєва-Ресовського та 90-річчю від дня народження Г.Х. Мацуки , 90-річчю від дня народження О.О. Созінова та 100-річчю від дня народження П.Я. Голодриги , 30-річчю незалежності України та 120-річчю від дня народження М.М. Гришка	Україна, Азербайджан, Білорусь	55
XVII	3.10–5.10 2022	Умань, Національний дендропарк НАН України «Софіївка»	200-річчю від дня народження Г.Й. Менделя та пам'яті І.С. Косенка	Україна, Азербайджан	51
XVIII	26.09–29.09 2023	Київ, Інститут молекулярної біології і генетики НАН України	50-річчю Інституту молекулярної біології і генетики НАН України , 70-річчю відкриття подвійної спіралі ДНК , 180-річчю від дня народження Вальтера Флемінга	Україна, Азербайджан	170
XIX	23.09–26.09 2024	Тернопіль, Тернопільський національний університет імені Володимира Гнатюка	185-річчю клітинної теорії , 180-річчю від дня народження Фрідріха Мішера , 145-річчю від дня народження В.Я. Юр'єва	Україна, Латвія	104
XX	23.09–26.09 2025	Київ, Інститут молекулярної біології і генетики НАН України	125-річчю від дня народження Германа Джозефа Мюллера і 120-річчю від дня народження Ервіна Чаргаффа .		

Значне місце надається висвітленню завдань і проблем впровадження генетико-селекційних, молекулярно-біологічних і біотехнологічних методів у практику селекційної роботи з тваринами, рослинами і мікроорганізмами, використанню генетичних, молекулярно-генетичних, генно-інженерних методів, а також методів клітинної біології, клітинної і генетичної інженерії та біоінформатики у галузі генетики людини і медичної генетики, а особливо – ефективності застосування цих методів.

Важливим завданням конференцій і збірника є також висвітлення внеску видатних учених, перш за все – вітчизняних та вчених, що мають українське коріння, у названі наукові напрями світової науки. Кожну конференцію і кожен збірник присвячено ювілейній даті одного чи кількох учених або ж ювілею видатної події у науці, наприклад, ювілейній даті від часу заснування Української академії наук (нині – Національна академія наук України) чи ювілейній даті від часу заснування Київського національного університету імені Тараса Шевченка, УТГіС, ІМБГ тощо (див. таблицю).

Хочу підкреслити, що у 2014 р. збірник наукових праць «Фактори експериментальної еволюції організмів» перереєстровано у Державній реєстраційній службі України, співзасновниками збірника тепер є Українське товариство генетиків і селекціонерів ім. М.І. Вавилова та Інститут молекулярної біології і генетики НАН України. Друковане періодичне видання «Фактори експериментальної еволюції організмів» включено до Переліку наукових фахових видань України у галузі біологічних наук (наказ Міністерства освіти і науки України від 06.11.2014 № 1279). Вважаю це великим досягненням нашого Товариства – ми чи не єдина наукова громадська організація України, яка має два друкованих періодичних видання (друге – це журнал «Вісник Українського товариства генетиків і селекціонерів»), які видаються на громадських засадах і включені до Переліку наукових фахових видань України.

Варто також відзначити, що 23. 05. 2024 р. рішенням №1721 Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення Всеукраїнську громадську організацію «Українське товариство генетиків і селекціонерів ім. М.І. Вавилова» зареєстровано суб'єктом у сфері друкованих медіа. Виданням УТГіС присвоєно ідентифікатори медіа, зокрема науково-практичному журналу «Вісник Українського товариства гене-

тиків і селекціонерів» – R30-04937, а збірникові наукових праць «Фактори експериментальної еволюції організмів» – R30-04938.

Оргкомітет і Міжнародний науковий комітет конференції «Фактори експериментальної еволюції організмів», а також редколегія однойменного збірника наукових праць розраховують на зростання участі читачів і авторів у роботі конференції і публікації матеріалів у виданнях Товариства. Сподіваюся, що дослідники систематично братимуть участь у дискусіях, які щороку проводяться за матеріалами публікацій у збірнику на Міжнародній конференції. Це сприятиме поглибленому обговоренню не лише оригінальних теоретичних наукових робіт, а й прикладних питань, які цікавлять широкий загал, а також проблем, що стосуються подальшого розвитку біотехнологій, однією з яких є селекція. (Згадаймо ще раз, що, за визначенням М. І. Вавилова, «селекція – це еволюція, що спрямовується волею людини». Очевидно, не меншою мірою це визначення стосується й сучасної біотехнології, зокрема, клітинної і генетичної інженерії).

XX Міжнародна наукова конференція «Фактори експериментальної еволюції організмів», асоційована із XI з'їздом Українського товариства генетиків і селекціонерів імені М.І. Вавилова, відбуватиметься у надзвичайно складні для України часи воєнного стану. Тому зараз наше завдання, завдання українських учених полягає в тому, щоб бути на рівні сучасної науки та зробити свій достойний внесок у генетику, селекцію, біомедицину, сучасні біотехнології, а також у подальший розвиток теорії еволюції органічного світу і використання здобутків світової науки на благо України, українського народу.

Бажаю, щоб наша чергова наукова конференція і XI з'їзд УТГіС відбулися на високому науковому і організаційному рівні, бажаю плідних наукових дискусій, нових наукових контактів і налагодження кооперації між науковими, науково-педагогічними працівниками і практиками. І, насамкінець, бажаю усім нам здоров'я і наснаги, удачі і успіхів у роботі, спрямованій на підвищення авторитету нашої біологічної науки.

Ми чекаємо від Вас, шановні і дорогі автори, читачі збірника «Фактори експериментальної еволюції організмів», а також учасники однойменної Міжнародної (вже двадцятої!) конференції рекомендацій, конкретних порад та побажань, які будуть прийняті з увагою та вдя-

чністю. Привітаємо ж один одного з початком XX Міжнародної конференції «Фактори експериментальної еволюції організмів» і виходом у світ 36-го та 37-го томів однойменного збірника

наукових праць за матеріалами цієї конференції!

Слава Україні!

Героям слава!

References

1. Kunakh V. A. On the 50th anniversary of the Institute of Molecular Biology and Genetics of NAS of Ukraine. *Visn. Ukr. Tov. Genet. Selec.* 2023. Vol. 21 (1–2). P. 2–5. doi: <https://doi.org/10.7124/visnyk.utgis.21.1-2.1595>. [in Ukrainian]
2. Kunakh V. A. Some moments in the history of the Institute of molecular biology and genetics of the National Academy of sciences of Ukraine (to the 50th anniversary of the foundation). *Visn. Ukr. Tov. Genet. Selec.* 2023. Vol. 21 (1–2). P. 34–85. doi: doi.org/10.7124/visnyk.utgis.21.1-2.1599. [in Ukrainian]
3. Kunakh V. A. In relation to the X-th International Scientific Conference “Factors in Experimental Evolution of Organisms”. *Fakt. Exp. Evol. Org.* 2015. Vol. 15. P. 7–12. [in Ukrainian]

KUNAKH V. A.

*Institute of Molecular Biology and Genetics of Natl. Acad. Sci. of Ukraine,
Ukraine, 03143, Kyiv, Akad. Zabolotnogo str., 150*

ON THE OCCASION OF THE JOINT XX INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE “FACTORS IN EXPERIMENTAL EVOLUTION OF ORGANISMS” AND XI CONGRESS OF THE VAVILOV SOCIETY OF GENETICISTS AND BREEDERS OF UKRAINE

The article briefly analyzes some data on the first twenty (I – XX) International Scientific Conferences “Factors in Experimental Evolution of Organisms”, founded by the Vavilov Society of Geneticists and Breeders of Ukraine in 2003. The article presents information about the main scientific topics of each conference, where it was held, when it was held, and how many people attended. It also includes data on the countries whose scientists were there as well as the dates and anniversaries of prominent scientists who were honored at each conference. It is emphasized that before each conference, a collection of scientific papers entitled “Factors in Experimental Evolution of Organisms”, which included the materials submitted to the conference, was published. Beginning in 2008, the publication of the collection has been consistent, with two volumes released annually. Each volume contained a minimum of 20 conventional printed sheet, with some volumes exceeding 40 sheets. To date, 37 volumes of this periodical have been published. The periodical “Factors in Experimental Evolution of Organisms” is included in the List of Scientific Professional Publications of Ukraine in the field of biological sciences (Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine of 06.11.2014, No. 1279) and is indexed in the International Database.

Keywords: history of science, genetics, breeding, biotechnology, evolution of organisms.